

Ung datters bog om sin døende mor er skrevet for tidligt

Vilma Sandnes Johansson (f. 2000) debuterer som romanforfatter. Foto: Lea Meilandt

Christine Lind Ditlevsen 29.01.2022

BØGER // ANMELDELSE – *Tænk ikke på mig* er en bog om, hvordan livet ser ud, når døden er nærværende. Perspektivet er teenagerens; den unge pige, som pludselig ikke længere kan se dagenes lys uden deres dybe skygge. Christine Lind Ditlevsen har læst Vilma Sandnes Johanssons selvbiografiske bog om sit forhold til sin kræftsyge mor.

Tænk ikke på mig

Forfatter: Vilma Sandnes Johansson

Forlag: Gutkind. Udkom d. 27. januar 2022

Jeg finder tøvende *Nothing but joy* af *Lovebites* på Spotify. Albummet var soundtracket til den tid, hvor jeg boede i Aarhus, læste religionsvidenskab, arbejde på Nomeco – et apotekslager – gik i byen og så *Friends* i tv, når jeg havde fri. Jeg var lige blevet kæreste med Tomas, og jeg stod og så udover livet som en lykkelig, solbeskinnet dal.

Lovebites forsanger hed Solveig Sandnes, og det er hende, der er Vilmas syge mor. Jeg klikker på play, for jeg har besluttet mig for at skrive denne anmeldelse til lyden af hende.

Især teksterne fra hun er 13-16 år bærer præg af at have et fokus på ting, der ikke bidrager til læserens forståelse af fortællingen eller til tekstens skønhed

Jeg havde mine betænkeligheder ved at anmelde bogen – ikke kun på grund af den lykke, jeg forbinder Solveig Sandnes med, men også fordi jeg mistede min mor til kræft for lidt over to år siden.

Selvom jeg ikke er ung, og sygdomsforløbet ikke ligner Solveigs, vidste jeg, at den ville være hård at læse, og jeg frygtede også, at romanens terapeutiske natur ville overskygge dens litterære kvalitet. Tilbage til det senere.

Gid redaktøren havde grebet ind

Man følger jeg-fortælleren Vilma fra hun som 13-årig får at vide, at moderens kræft er vendt tilbage til moderens død fem år efter. Teksterne er Solveigs efterladte brev til Vilma, dagbogsskrift, noter og længere prosastykker i nutid – uanset om disse foregår i datid eller nutid.

De forskellige teksttyper fra Vilmas egen hånd er egentlig et overflødigt greb, da Vilmas stemme uanset teksttype er karakterfuld og fortrolig, dagbogsteksten er ikke mere inderlig end beskrivelsen af samværet med bedsteveninden, det er troværdigt nok.

Jeg synes, det langt hen ad vejen er lykkedes at fortælle det personlige tab på en måde, så læseren kan spejle sig i det

Solveigs brev til Vilma ”Som jeg kender dig Vilma” er små fortællinger om at blive og være Vilmas mor, og det er en god idé at give Solveig en direkte egne tekststemme, men jeg synes ikke konceptet bliver forløst. ”Som jeg kender dig Vilma”-teksterne er ikke særlig givende og bidrager ikke til at udvide vores kendskab til hverken Vilma eller Solveig. De står ligesom bare som syv små indlæg tilfældigt placeret.

Jeg ville ønske, at bogen var skrevet fra den 21-åriges Vilmas synsvinkel i tilbageblik og ikke fra den alder, Vilma havde, da tingene skete. Især teksterne fra hun er 13-16 år bærer præg af at have et fokus på ting, der ikke bidrager til læserens forståelse af fortællingen eller til tekstens skønhed. Mange af de steder sad jeg og tænkte, ”gid redaktøren havde grebet ind her”, for det er ikke nemt at se den slags, hverken som debutant eller sørgende:

Cille, Frida og jeg løber ned ad trapperne til sundhedsplejerskens kontor, som er fyldt med sjove bøger, kondomer, bind og tamponer. Det er altid her, vi gemmer os.

”Hvad var det du ville fortælle, Cille?” spørger jeg og håber desperat, at hun også vil fortælle noget forfærdeligt.

”Ej, det var bare for sjov, jeg har ikke noget gossip.” Hun griner højt, mens vi sætter os på gulvet. ”Nå, hvad så, Vilma?” Hun vil vide det nu.

"Øhm, ja," begynder jeg. "Altså det er ikke så sjovt, det er faktisk ret nederen, det er ikke sådan sladder."

Frida og Cille er stille, og jeg kan selv høre, at min stemme lyder helt forkert.

"Øh, det er, fordi i fredags fik vi at vide, at min mor har fået kræft igen."

"Nej!" Udbryder Cille og tager hånden op foran sin mund.

Frida nikker stille. "Ej, Vilma".

"Jaer, det er ikke så godt, men jeg er okay, jeg er helt okay, det er jeg virkelig."

"Men sådan, hvor slemt er det?" Spørger Cille og gemmer et lille panisk smil bag hånden.

Der er en del kapitler fortalt som det citerede, og for mig ligner teksten noget fra en børnebog, hvor ting bliver fortalt som fra en 13-årig til en 13-årig.

Det pågår indtil Vilmas 17. år, hvor jeg-fortælleren begynder at fortælle fra et voksenperspektiv og (måske derfor også) fokuserer på hændelser og erkendelser, der er mere betydningsfulde for bogens fremdrift og vores forståelse af Vilma, og som samtidig er mere almene. Det gør bogens sidste del langt bedre end den første.

Det personlige tab

Romanen er fuld af samtaler. Selv morens sidste halve år får vi i høj grad fortalt gennem dialoger, og de ting, man siger, når døden hele tiden hænger hen over spisebordet, er ikke nemme at transformere til bogtekst. De kunne have været forfærdeligt udleverende i sorgarbejdets navn, men jeg synes, det langt hen ad vejen er lykkedes at fortælle det personlige tab på en måde, så læseren kan spejle sig i det. Som her under en middag på en kro (s. 166):

"Er du okay?" spørger moster.

”Ja, jeg er bare træt af, at hun hele tiden skal sige, at hun dør lige om lidt. Det er jo ikke, fordi jeg ikke ved det, jeg synes bare, det er mega hårdt, når det bliver sagt på den måde. Og det er hårdt, at hun bliver sur på mig.”

”Det forstår jeg virkelig godt, Vilma. Jeg synes også det er hårdt.” Moster ser alvorligt på mig. ”Det er svært for mig at vide, hvad jeg skal sige i de situationer. Jeg forstår jer begge to så godt. Ligesom her den anden dag, da I lagde jer ind på hvert sit værelse og græd. Jeg vidste ikke, hvilket værelse jeg skulle gå ind på. Jeg vidste ikke, hvem jeg skulle trøste, for jeg ville jo gerne trøste jer begge. Du skal miste din mor, og det er slet ikke sjovt for dig at have så syg en mor. Og du er også meget alene, du har ingen søskende at dele det med, og dine venner er måske ikke så...omsorgsfulde.”

Jeg ryster på hovedet, og moster fortsætter:

”Og mor er også alene. Hun er den eneste, der rigtigt forstår, at hun skal dø, og der er ingen af os, der på nogen måde kan sætte sig os ind i det. Hun kan ikke være til stede, uden at sygdommen fylder, så når vi ikke vil se eller høre om sygdommen, så føler hun sig endnu mere alene. Der er ikke rigtig nogen løsning.”

Tjeneren kommer med vores drikkevarer.

Lidt efter kommer mor. Hun lægger sin telefon på bordet og sætter sig med et smil. ”Nå,” siger hun, og vi smiler tilbage.

Tingene “som de var”

Der findes desværre også en del steder, hvor teksten fortaber sig i en privat nostalgi, som ikke almengøres. Side 233 (hele scenen gengivet):

”Tror I egentlig godt, at I kan...” Mor tøver. ”Sørge for begravelsen? Jeg vil ikke have, at alle græder, og at det bliver en alt for sørgelig dag”

”Det skal vi nok sørge for, mor. Det skal du ikke bekymre dig om.”

”Jeg vil gerne have lyserødt og grønt tema til gravøl,” siger hun.

”Det lyder også flot.”

”Jeg har tænkt meget på farver i den tid, jeg har ligget her. Jeg bliver rolig af dem. Men ikke sådan skrigegrøn og pink. Det skal være en mørk grøn. Og sart rosa.”

Jeg er ikke i tvivl om, at det var sådan, samtalen lød, og at den har fæstnet sig som smuk og betydningsfuld i forfatteren, men hun har ikke evnet at transformere scenen til litteratur. Mit problem med denne bog er generelt, at man alt for ofte har

valgt at gengive tingene ”som de var” – det vil sige har valgt autenticitet frem for sprog, og det er jo en smagssag. Jeg ville have foretrukket et større arbejde med stil.

Nu løber sidste sang ud, og Solveig Sandnes' klare stemme er for evigt slukket. Romanen om hendes sidste tid er interessant og bestemt ikke dårlig, men hendes datter skulle have ventet et par år med at skrive den, for så ville forlaget have en bedre bog at udgive. Desværre udmønter forlagernes hidsige jagt på *real life stories* sig af og til i den slags forceringer.

dødkræftsygdomSolveig Sandnes

Christine Lind Ditlevsen

Christine Lind Ditlevsen (f. 1971) bor et sted, der er alt for småborgerligt til at blive afsløret her. Tæt på en sø. Forfatterens store interesse er - udover at bevare sit familieliv - at aflive hverdagen. Disse to interesser kan i nogen grad siges at